

Skupština Matice crnogorske od 3. juna 2017.

Izlaganje generalnog sekretara Novice Samardžića

Poštovani prijatelji, dame i gospodo,

sve vas pozdravljam, želim vam prijatan boravak i rad, ugodan susret sa prijateljima i konstruktivnu razmjenu mišljenja. Pozdravljam predstavnike medija koji su sa nama.

Danas smo u obavezi da rezimiramo četvorogodišnji rad naše institucije i organizacije, ocijenimo ga u kontekstu temeljnih dokumenata Matice crnogorske i njenih strateških programa i ukupnog društveno-političkog ambijenta u kojemu smo djelovali. Svi imamo godišnjake u kojima je detaljno registrovano šta je Matica radila, kako je reagovalo na aktuelna društvena i politička događanja, sa kim smo saradivali i na kojim projektima. Tamo su i godišnji finansijski izvještaji koje su usvojili organi Matice i nadležne državne institucije, zaključno sa Ministarstvom finansija. Da bi naš današnji rad bio u skladu sa statutarnim obavezama i poslovničkim odredbama, osvrnuću se na početku na aktivnost Matice u protekloj godini, a onda i na ukupni rad tokom četiri godine.

U periodu između dvije Skupštine, 2016. i 2017, Matica je organizovala preko 60 programa: skupova, tribina, promocija, izložbi, koncerata, takmičenja, konkursa... Štampano je 14 posebnih knjiga i četiri sveske časopisa *Matica*. Uspješno je realizovan konkurs za esej Matice na temu *Deset godina od obnove suverenosti Crne Gore*, kojim je Matica, uz tematski dio prošlogodišnje Skupštine posvećene ovom jubileju i uz programe u više ogranaka i povjereništva, obilježila ovaj datum. Matica je punu pažnju posvetila kultu kneza Vladimira Dukljanskog povodom

1000 godina od njegove smrti i organizovala izložbu njegovih portreta u freskoslikarstvu i ikonopisu koju su priredili Miro Orlandić, Sašo Cvetkovski, Duško Ivanović i Ivan Jovović. Otvorena je prošle godine na Trojičin dan u Baru sa sadržajnim katalogom, a potom je obišla osam crnogorskih ogranaka, prikazana u Makedoji i u Novom Sadu, za jesen planirana u Mimarinom muzeju u Zagrebu posredstvom Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske.

Tribinom u Virpazaru Matica je obilježila dva i po vijeka dolaska Šćepana Malog na vlast, promovisala je tradiciju *Bokeljske mornarice* kao nematerijalno kulturno dobro svjetske baštine zajedno sa ovom najstarijom crnogorskom organizacijom. Promocije, autorske večeri, koncerti i izložbe priređivani su u ograncima, a preko povjerenika u drugim zemljama.

Dodatan kvalitet ovogodišnjoj aktivnosti Matice daju programi koji su realizovani van naše zemlje. Ističem aktivnost povjerenika u Argentini i još nekim zemljama Latinske Amerike uz svesrdno angažovanje Gordana Stojovića, člana UO Matice. Pod firmom Matice povjereništvo u Buenos Ajresu je štampalo dvije knjige tamo poznatih stvaralaca crnogorskog porijekla: Huan Pabla Krekuna i Ivana Damjanovića. U Buenos Ajresu i Montevideu, Urugvaj, promovisana je knjiga Aleksandre Rejes Hajduković iz Meksika *Montana nera* (koju je Matica u prevodu objavila na crnogorskom jeziku), a kao krunu svega navodim skup u Buenos Ajresu od prije godinu dana na temu *Potomci crnogorskih iseljenika u Latinskoj Americi i identitet budućih generacija* na kom je prezentirano 17 radova koje priređujemo i biće štampani na dva jezika, našem i španskom.

Kao što rekoh i u ovoj godini su objavljene četiri obimne sveske časopisa koji dobija nove čitaoce i mlade saradnike. Do kraja aprila štampano je 14 posebnih izdanja, dvije knjige su trenutno u štampi, a nekoliko u pripremi. Matica je među

rijetkima institucijama koja i dalje drži u fokusu interesovanja događaje vezane uz tektonske promjene tokom Veljeg rata, objavljivanjem dokumenata i izvora što će nastaviti i u narednim godinama. Studije Vojislava Nikčevića o prostoru Duklje u antici i ranom srednjem vijeku, objavljene u dvije obimne knjige, *Duklja i Evropska Sarmatija* i *Duklja i Velika Skitija* svjedoče o geostrateškim interesima istoka i zapada koji se od davnina ovđe prelamaju, migracijama stanovništva i crkvenim raskolima, manipulacijama politike i historiografije u svim vremenima. Zasnovane na ogromnoj historiografskoj građi i dokumentima objavljenim u zemljama razvijenog svijeta, temelj su za nova istraživanja i preispitivanja prošlosti, ali i shvatanje savremenih geostrateških procesa. Njegove studije predstavljaju kapitalni pomak crnogorske historiografije u proučavanju Duklje.

Interes medija za rad Matice i njene stavove po raznim pitanjima javnog života, države i društva bio je evidentan i u komunikaciji sa njima posebno je bio agiln predšednik Matice.

Rad Matice je realizovan od sredstava koja dobija iz državnog budžeta čiji iznos od 240.000 eura je poslednih godina ujednačen i donacija koje u ukupnoj sumi ne čine značajan dio.

Poštovani,

u protekle četiri godine realizovano je preko sto i pedeset programa, među kojima je pet međunarodnih naučnih skupova. Pod pokroviteljstvom UNESCO-a obilježena je 100 godišnjica rođenja Mihaila Lalića sa više događaja i programa čiji koordinator je bila Matica a uz učešće više nacionalnih kulturnih institucija i Ministarstva kulture. Održan je naučni skup o životu i djelu velikog pisca i štampan zbornik radova sa njega u saradnji sa Fakultetom za crnogorski jezik i književnost. U okviru državnog programa za obilježavanje vijeka od početka Prvog

svjetskog rata Matica je realizovala međunarodni naučni skup i stampala zbornik radova sa njega. Bila je suorganizator skupa *Sto godina od Mojkovačke bitke* i štampaće radove izložene na njemu. Prije dvije godine Matica je bila domaćin trodnevnog međunarodnog skupa *Crna Gora i Osmansko carstvo* koji je organizovala u saradnji sa Institutom Junus Emre iz Turske i uz podršku Filozofskog fakulteta Univerziteta Crne Gore. Zbornik radova sa njega je u pripremi za štampu.

Matica je obilježila i druge značajne godišnjice iz crnogorske istorije. Jedina smo institucija koja je svečanom akademijom u Kotoru skrenula pažnju na dva vijeka od ujedinjenja Crne Gore i Boke; posebni broj *Matice* bio je posvećen Njegoševom jubileju, a u više ogranaka organizovani su programi u njegovu čast. Matica je bila organizator i izvršni izdavač spomen monografije posvećene stradalnicima pod Medovom, uz podršku iseljenika Amerike i Kanade i Vlade Crne Gore. Već sam pomenuo 1000 godina od smrti kneza Vladimira i deset godina obnove nezavisnosti Crne Gore, godišnjicu vladavine Šćepana Malog...

Odata je počast i priređen omaž mnogim ličnostima zaslužnim za istoriju i kulturu Crne Gore, među kojima su i Valtazar Bogišić, Radovan Zogović, Milovan Đilas, Andrija Krstulović, Risto Dragičević, Vuko Vukadinović, Ranko Radović, Vuk Minić, Živko Nikolić i drugi. Za četiri godine uspješno su realizovana tri konkursa za esej *Matice*, četvrti je u toku. Provedeno je i istraživanje javnosti o pitanjima crnogorskog identiteta.

Objavljeno je 60 tomova knjiga i svesaka časopisa, godišnje prosječno 15, ili u svaka 24dana po jedna. U katalogu možete vidjeti sve konkretne podatke o izdanjima *Matice*. Zavidan trud je uložan da ona dođu do čitalaca, naučnih i kulturnih institucija, biblioteka. Knjge smo donirali svim bibliotekama u Crnoj

Gori, od Nacionalne do školskih, univerziteta i instituta, državnih institucija i diplomatskih predstavništava, crnogorskih iseljeničkih društava od Kanade do Argentine i Australije i svim zainteresovanim pojedincima u zemlji i van nje. Knjige u izdanju Matice našle su se u međuvremenu u nacionalnim bibliotekama Francuske, Njemačke, Češke i Argentine, u biblioteci Stanford univerziteta, Univerziteta u Jedrenama, na institutu za klasične studije u Londonu, u više univerziteta i biblioteka u zemljama iz regiona. Stručnjaci koje zanima naša kultura i istorija dobijali su izdanja Matice bilo na lični zahtjev ili na preporuku, a imali smo zadovoljstvo da ugostimo istraživače i načnike iz mnogih zemalja, među njima i montenegrinu iz Japana. Knjige smo izlagali na sajmovima u Crnoj Gori, velikim međunarodnim sajmovima u Lajpcigu i Istambulu, a posredno su stizale i do Pekinga.

Interes za časopis *Matica* raste, broj saradnika se širi, i dalje ga u štampanom vidu šaljemo na mnogo adresa u zemlji i svijetu i već godinama svaki broj se nalazi na sajtu Matice crnogorske u PDF formatu. U ovom periodu izvršena je rekonstrukcija redakcije i Upravi odbor je obnovio mandat glavnom uredniku Marku Špadijeru.

Matica ima sajt na kom su dokumenta Matice, saopštenja za javnost, osnovne informacije o programima koje organizuje i knjigama koje su štampane. Facebook stranica Matice crnogorske je živa tribina, ima oko 2000 prijatelja koji se redovno javljaju. Profil se dnevno ažurira o čemu se brine predsjednik Dragan Radulović. Dobili smo nove pristalice, posebno među mlađom populacijom koja je više okrenuta savremenim vidovima komunikacije.

Primali smo goste iz mnogih krajeva svijeta: obije Amerike, Evrope, Azije i Australije, i nastojali da ih dočekamo kako to crnogorsoj tradiciji priliči. Posebno

su dirljive bile posjete velikog broja potomaka crnogorskih iseljenika iz Latinske Amerike koji su obilazili domovinu svojih prekada i Maticu. Sve goste smo dočekivali sa dobrodošlicom i ljudski ispraćali, pa i onda kad nam se stavovi nijesu poklapali. Više pojedinaca od autoriteta, znanja i ugleda reklo mi je da se jedino u Matici osjećaju slobodno kao u svojoj kući.

Predstavnici Matice su učestvovali na skupovima u organizaciji drugih subjekata, razmjenjivali iskustva i osmišljavali zajedničke projekte, kako sa onima iz javnog sektora tako i nevladinog, institucijama i društvima manjinskih naroda i iz drugih zemalja. Sa drugima smo saradivali na projektima u kojima su bili sadržani zajednički ciljevi i opšti interes, nijesmo sklapali formalne saveze, svjesni činjenice da se ciljevi i namjere vremenom podložni promjenama, da ih uslovljavaju različite okolosti i da Matica ni u jednom trenutku ne može dopustiti da izgubi slobodu i nezavisnost. Jedan od najtežih i njsuptilnijih izazova ovog vremenima bio je sačuvati slobodu i samostalnost i mislim da je to odgovorno i sa mjerom u Matici rađeno.

Javno smo se oglašavali u ključnim trenucima kad se narušavao opšti interes i ugled crnogorskog društva i države, iznutra ili spolja, ili kad je procijenjeno da treba iznijeti stav Matice u društvenim procesima kao orjentir za javnost ili ukazati na zloupotrebe i manipulacije drugih. Čuvali smo se međupartijskih čarki i obračuna, odupirali čestim sugestijama i pritiscima sa strane da istupimo u situacijama đe nije mjesto za Maticu. Držali u svijesti staru istinu da se sve od prećerane upotrebe izliže i potroši. Ponekad su sa strane samozvani komesari pokušavali su da disciplinuju Maticu i njeno rukovodstvo prema svojim interesima i kriterijumima, ali smo se lako odupirali, izbjegavajući sukobe i rasprave.

Upravni odbor Matice je radio savjesno i donosio gotovo sve odluke konsenzusom. Bezmalom svim sjednicama prisustvovao je i Predsjednik Matice, a kad se raspravljalo o budžetu ili finansijskim izvještajima i predsjednik Nadzornog odbora. Članovi koji nijesu bili na sjednici o pitanjima sa dnevnog reda izjašnjavali su se mailom. Svi zaključci, odluke i bitne činjenice iz rada Upravnog odbora nalaze se u Godišnjaku. Briga o budžetu i finansijama bila je prisutna od planiranja programa, sve preuzete obaveze su blagovremeno servisirane, porezi i doprinosi su redovno izmirivani i o svemu postoji detaljna dokumentacija. Dosad nijesmo imali ni od jedne revizije ili inspekcije, državne ili nezavisne, bilo kakvu primjedbu. Bez imalo zazora možemo reći da se na primjeru Matice dokazuje da se sa skromnim sredstvima može dosta učiniti za opšte dobro.

Iz svega se vidi da je Matica crnogorska i kao organizacija i institucija građena od temelja i planski, da počiva na pravim i čvrstim dokumentima, Zakonu i Statutu, a oblast svoje djelatnosti, ciljeve i stavove po svim važnim pitanjima od značaja za državu i narod već je formulisala u svojim strateškim programima: *Crna Gora pred izazovima budućnosti* i *Crna Gora na evropskom putu*.

Matica ima stabilnu infrastrukturu i članstvo koje se stalno povećava (za ove četiri godine Matici je pristupilo 76 novih članova), ogranke u Crnoj Gori i povjereništva i povjerenike u drugim zemljama, čiji broj se u ovom razdoblju povećao za 14 na tri kontinenta: Evropa i dvije Amerike. Ta već sasvim razučena i složena struktura, okrenuta istom cilju, u kojoj ima dosta individualnog rada, inicijative i dobrovoljnosti, zahtijeva oprez u rukovođenju, bez naglih poteza i zaokreta i striktno poštovanje utvrđenih i zajedno prihvaćenih pravila i načela. Rad Matice kao cjeline, imajući u vidu njene organe, odbore, ogranke i povjereništva, bio je harmoničan i bez potresa. Poštovali smo i afirmisali princip sinergije i pravilo da radi koliko ko može i umije ali da je to saglasno zajedničkim ciljevima i

opredjeljenjima, uz razumijevanje za različitost ambijenta, uslova i potencijala. Da bi ovaj složeni, veliki i višeslojni organizam funkcionisao o svemu je vodila računa centralna kancelarija Matice i mala radna zajednica koja požrtvovano, temeljito i sa privrženošću obavlja veliki i složen posao.

Iz naših redova su u protekle četiri godine otišli mnogi koji su u kuću Matice crnogorske ugradili svoju ciglu. Među njima su: Slobodan Nikčević, Radslav Rotković, Jovo Kapičić, Vselin Simović Aga, Hilda Zakrajšek, Vojislav Rašović, Stanko Roganović, Milo Pavlović, Milorad Stojović, Ilija Pušić, Simo Komadina, Slobodan Franović, Vladimir Božović, Rajko Vujičić, Vojislav Vulanović, Sreten Asanović, Radomir Pavićević, Budimir Dragović, Olga Perović, Drago Rašović... Nećemo zaboraviti njihov rad za dobrobit zajednice, dostojanstvo Crne Gore i afirmaciju njenih vrijednosti.

Na kraju se svima članovima i prijateljima Matice crnogorske zahvaljujem na razumijevanju, angažovanju, saradnji i dobrim namjerama.

Hvala vam na pažnji i strpljenju.